

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מ.מ.

עין משפט גד מצוה

כ א מ"י פ"ב מה' בית
הבמורה הל' ז סמג
עשין קסג:
כד ב מ"י סס הלכה יא:
כה ג מ"י סס הלכה יב:

רבינו הגנאל

תניא אמר ר' אליעזר בר'
צדוק לול קטן היה בין
כבש למזבח במערבו של
כבש, פרחי כהונה אחת
ולשבעים שנה יורדין שם
ומלקטין משם יין קרוש
הדומה לעיגול דבילה
ושורפין אותו בקרוש. שני
בקרוש הסך,

שכל מוצה כו'. להכי אין כשר לעבודה של המוצה שאין לו קרן
וכבש ויסוד וריבוע פסול לעבודה הכי גרסינן. קרן אכן אמה על אמה
זרום אמה לכל קרן ויסוד דהיינו אמה כניסה ראשונה וריבוע שאינו
מרוכז אס חסר אחד מכל אלו פסול. וטעמא אמר רב הונא בשמיטת

קדשים (זבחים סג.) כל מקום שנאמר
המוצה לעכב דהכי משמע המוצה זהו
המוצה העשוי כן והנך זבולהו כתיב
המוצה על קרנות המוצה זבאצנך
במלואים (שמות כט) וכבש כתיב אל
פני המוצה (ויקרא ו) והכבש הוא פניו
של מוצה שהוא פתחו ועלייתו וזיכוד
כתיב אל יסוד המוצה (שם ה) וזריבוע
כתיב רבוע יהיה המוצה (שמות כז):

רבי יוסי זר יהודה אומר אף הסוצב
מעכבו דקסבר כרכוב המוצה זהו
הסוצב והרי נאמר בו המוצה ורצנן
סבירא להו זהו הכיור והכי אמרינן
זבחים צפרק קדשי קדשים (שם):

שיסין. חלל שמתח המוצה כנגד
מקום הנסכים: חמוקי. סמרי לשון
חמק עבר (שיר ה) נסמר ונסקה ממני
וכן עד מתי מתחמקין (ירמיה לא)
תסמרי ממני שאת צושה ליקרב אלי
על שמעלת צי. חמוקי ירכין לשון
ירך המוצה (ויקרא ח): מעשה ידי

אומנותו של הקצ"ה גרסינן. ועליהם
כרה דוד וכו' לא גרסינן ליה בתוספתא
והכא נמי לא גרסינן ליה דמאן דאית
ליה שכראל ליה ליה שמששת ימי
בריאת עזראו' (ל' לידני. הקצ"ה

בשזילו אני משוררו ובמקומו אני
לקבול על זאת: שירת דודי לנרמו.
על כרמו: כרם היה לידני
בקרן צן שמן. בארץ ישראל זית השמיה מכל הארצות: ויעוקפו.
זנה להם ערים זכורות מוקפות דלתים זכרות כטענת דמתרגמינן
עזוקא (שמות סה): ויסקלוהו. כאלה המפנה זכרנים מכרמו כלומר
פינה האומות מפניהם שלא יצבו בארצם פן יחטאו אותם: ויעטבו
שורק. נטעו גפנים משובחות ולא זמורה אלא שרשין עלמן זה בית
המקדש שהוא שורשן ויעיקרן שמתבצב לפני המקום: ויבן מגדל
במוצו זה מוצה. העשוי כמגדל עזו: וגם יקב חלב בו. בזאתו
מגדל. יקב הוא צור חפור וכן עד יקבי המלך (זכריה יד) בית שיחא
דמלכא לשון שיח ומערה פושיו' בלע"ז: לול. ארובה שהיא מלמעלה
לנטטה: צין כבש למוצה. הכבש ארכו ל"ב ומשפטו ועולה ט' אמות
עד ששור למוצה ולא היה ראשו מחובר למוצה אלא אור מעט
מפסק סני כדאמר בזבחים (דף קד.) ועשית עולותיו הבשר
והדם מה ידם צוריקה אף צבר צוריקה הא למדת אור יש צין כבש
למוצה ואותו אור צין כבש למוצה ולול היה בזאתו אור צבערבו
של כבש בשמונה אמות מערבית של כבש שהכבש רחבו ט"ו אמה
ממורה למערב ואותו חלל שהנסכים יורדין לתוכו שהן נעשין צדומית
מערבית של מוצה ומוקף ארבע מחילות עד קרקעיתו וקרקעיתו של
רצפת שיש ואין היין נבלע שם וכל נסכי יין של כל השנה יורדין שם.
והאי תנא ליה ליה שהיו שיתין יורדין עד תהום והכי אמרינן לקמן וע"ז

לית ליה ופליג אדרבנן: פרחי כהונה. ילדים כהנים: יין קרוש.
שנעשש וקרוש: ושורפין אותו בקדושה. במקום קדוש צעורה ומתוך
השיתין מוליאין אותו שלא יתמלאו השיתין מן הנסכים שכל קרבנות
הזכור והיחיד טעונין נסכים חוץ מחטאת ואשם (שם) ושורפין אותם שאסורין
צהנאה דקדש הוא: שנאמר בקדש הסך. הקיש שריפה לניסוכו:

(א) זבחים סג., (ב) [ס] משילה
דף יא: [תוספתא משילה
פ"א ה"ח], (ג) ע"י לקמן ג.
ד"ש ד"ה גשפה,
(ה) מנחות [ז: 5], (ו) ל"ל
שקלים יע"ז, (ז) [תענית
גנ.], (ח) [וע"פ תוספות
ע"ז סג.: ד"ה גשפו
ותוספות גיטין סח. ד"ה
איכא ותוספות זבחים נד:
ד"ה אגסו ותוספות חולין
י. ד"ה וכו'.

תורה אור השלם

1. מה יפן פעמין
בנעליים בת נדיב חמוקי
ירבין כמו הלואים
מעשה ידי אמן:
שיר השירים ז ו
2. בראשית ברא אלהים
את השמים ואת
הארץ. בראשית א א
3. (א) אשריה נא לידני
שירת דודי לכרמו כרם
היה לידני בקרן צן
שמן: (ב) ויעקרו
ויסקלוהו ויעטבו שרץ
ויבן מגדל בתוכו וגם
יקב חצב בו ויין לעשות
ענבים ויעש באשם:
ישעיהו ה א-ב
4. ונסכו רביעת הדין
לכבש האחד בקדש
הסך נסך שרץ לין:
במדבר כח ד

לעזי רש"י

פושיו' (פושיו' ז). וכו'.

אישכל מזבח שאין לו לא כבש ולא קרן ולא
יסוד ולא ריבוע פסול לעבודה רבי יוסי בר
יהודה אומר אף הסוצב אמר רבה בר בר חנה
א"ר יוחנן שיתין מששת ימי בראשית נבראו
שנאמר חמוקי ירכין אלו השיתין כמו חללים
אמן חמוקי ירכין עד התהום מעשה ידי אמן
זו מעשה ידי אומנותו של הקב"ה תנא דבי ר'
ישמעאל² בראשית אל תיקרי בראשית אלא
ברא שית תניא ר' יוסי אומר שיתין מחוללין
ויורדין עד תהום שנאמר³ אשריה נא לידני
שירת דודי לכרמו כרם היה לידני בקרן צן
שמן ויעוקהו ויסקלוהו ויעטבו שורק ויבן
מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו ויעטבו שורק
זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מוצה
וגם יקב חצב בו אלו השיתין תניא⁴ א"ר אלעזר
בר צדוק לול קטן היה בין כבש למוצה
במערבו של כבש ואחת לשבעים שנה פרחי
כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש
שדומה לעיגול דבילה ובאין ושורפין אותו
בקדושה שנא' בקדש הסך נסך שרץ לה'
כשם

שכל מזבח שאין לו קרן. וזה שקרנו נפגמה הוה ליה קרן
כמאן דליתיה ולכן נפסל לעבודה דאין לו קרן דפגימיה
פוסלת זבאני מוצה כדי שתהגור צה זפורן כדאמר פ"ק דחולין
(דף י. י. ו) וטעמא פירש שם בקוונט' משום דכתיב אגנים שלמות תצנה
[ובקידולן] פליגי צה תנאי התם ר"ש
צן יוחי אומר טפח ר' אליעזר צן
יעקב אומר כזית וי"ל דהטעם משום
דלא חשיב ריבוע למר צהאי שיעורא
ולמר צהאי שיעורא וריבוע מעכב
דקתני הכא ומיהו צמוצה ניחא
דכתיב רבוע יהיה המוצה אצל קרן
מנגן דקדי היה צקרן דלע"פ שפירש
כאן צקוונט' קרן אכן מרוכז אמה על
אמה זרום אמה לא יתכן דע"י מלצן
נעשה כדאי' צפ' איזוהו מקומן (זבחים
ג. ו) ושמה רבוע דקתן ילפינן ממוצה
וא"ת ואזני מוצה מאי איריא משום
דנפגמה תיפוק ליה משום דחסרה
האצן ואפילו לא נפגמה לא קרינן
צוה שלמות כדמוכח פ' איזוהו מקומן
(שם) גבי מזרחית דרומית שלא היה לו
יסוד דפרין היכי עבדי לה אי דגיי
לה אגנים שלמות אמר רחמנא וי"ל
דהכי קאמר ליה התם אי גיי לזכר
האצן אי אפשר [לזכרן] צלא פגימה
ואין כאן שלמות ואס צא לפחות
ולהחליק צבדין צלא פגימה איכא
איסורא דלא תניף עליהן צרול וכן
משמע צמסכת ע"פ ר' ישמעאל
(דף צ. ג.) גבי זבאני מוצה¹ שקלאוס וגזווס
צית חשמונאי דקאמר היכי נעבד

ניתברניהו אגנים שלמות אמר רחמנא נסריניהו פ' לעשות צלא פגימות
לא תניף עליהם צרול כתיב וא"ת וליעבדו על ידי שמיר צבצית
שני הוה שמיר כדמוכח צמסכת סוטה צפ' עגלה ערופה (דף מה.)
דקאמר משמתו נציאים הראשונים צטלו אורים ותומים משחרב צית
המקדש צטלו שמיר והיינו צית שני דאי צית ראשון ליערביניהו משחרב
צית המקדש צטלו אורים ותומים ושמיר דמשמתו נציאים הראשונים
היה חורבן צית דתנינא בגמ' משחרב צהמ"ק צטלו אורים ותומים
והיינו צית ראשון דחמשה דצרים חסר צית שני מצית ראשון כדאיחא
ציומא (דף ק. ב.) אלא צטל השמיר היינו לאחר צית שני וכן הא דקאמר
רשב"א התם משחרב צהמ"ק ניטל טעם הפירות מסתמא לאחר חורבן
צית שני קאמר שחרב צימיו תדע דאשכחן צבצית שני שחיו פירות
מתצרכין צימי שמעון צן שטח¹ שנעשין חטין ככליות של שור הגדול
ועוד יש להציא ראייה דהוה שמיר צבצית שני מעוצדא דלמא צן נמינה
דפ"ק דקידושין (דף ק. ב.) ודפ"צ דע"ז (שם) שצקשו ממנו חכמי
ישראל אגנים לאפוד ואזני אפוד צעו שמיר דקאמר ר' נחמיה פ' עגלה
ערופה (סוטה מה.) כדכתיב צמלואותם ואפי' ר' יהודה דפליג עליה ואמר
שמיר שצו צנה שלמה את צהמ"ק מודה נמי דזבני אפוד צעו שמיר
כדמוכח פ' מי שאחזו (גיטין סח. ו) גבי צינן צהמ"ק שעשה שלמה
דקאמרנין היכי נעבד איכא שמיר דאייתי משה לאזני אפוד וההיא על
כרחן רבי יהודה היא דלר' נחמיה לא הוה שמיר לצית המקדש ועוצדא
דלמא צן נמינה צבצית שני הוה דקאמרנין התם לשנה נולדה לו פרה
אלומה צעדו ושצע פרות היו הראשונה שעשה משה שניה שעשה
עזרא כדתנן צמסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכיון שהיה שמיר צבצית שני
כדפרישית אמאי גזווס צית חשמונאי וי"ל שמיר אין עושה אותן שלמות
שלא תתגור צה זפורן וא"ת א"כ היאך צנו את המוצה דלא אפשר
לומר שהיה מתקן מצחו ומכניסו מצפניו דאפילו ר' האי גוונא צמוצה